

KISTELEPÜLÉSEK KÖZMŰVELŐDÉSI SZAKEMBEREINEK ORSZÁGOS TANÁCSKOZÁSA - ENCS, 1997. JÚNIUS 25-26-27

1997. június 25-26-27-én Miskolc és Kassa között félúton, az Abaúj központjaként is emlegetett aprófalvas régió egy városában, Encsen került sor a fenti tanácskozásra. A rendezők - Encs város Önkormányzata, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium Közművelődési Főosztálya, Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Önkormányzata és a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Pedagógiai és Közművelődési Intézet - nyíltan vállalt célja az volt, hogy lehetőséget biztosítson a kistelepüléseken dolgozó közművelődési, a munkájukat segítő, a szolgáltatás különféle útjait kereső szakembereknek: a hasznosítható gyakorlati tapasztalatok cseréjére, a speciális gondok megtárgyalására, az ezekkel kapcsolatos elméleti és gyakorlati kérdések vitájára.

A tanácskozás programja hátrias szerkezetű volt - plenáris ülések, szekciók és tapasztalatcsere.

A plenáris ülések keretében Vitányi Iván országgyűlési képviselő tartott előadást a kultúra és modernizáció összefüggéseiről, kitérve a magyarországi viszonyokra. Kerekes László, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium főosztályvezető helyettese tájékoztatást adott a közművelődési törvény előkészületeiről, várható elfogadásáról, részletesen kitért arra, hogy mennyire változtathatja meg a törvény a kistelepülések közművelődési fejlődését. Ildiák András a Magyar Művelődési Intézet igazgatója tájékoztatást adott a megújult intézet munkájáról, törekvéseiről, míg Tóth Csaba a Magyar Népművelők Egyesületének elnöke szolt a szervezet előtt álló legfontosabb feladatokról.

A tanácskozás résztvevői az első nap délutánján Kassára kirándultak, ahol találkoztak a CSEMADOK és a kassai magyar pártok vezetőivel. A találkozón tájékoztatás hangzott el a Szlovákiában élő magyarok kulturális-közművelődési lehetőségeiről, törekvéseiről, s megbeszélés folyt a kulturális kapcsolatok terén adódó jövőbeni feladatokról, tennivalókról.

A második napi tapasztalatcsere a megye három kistelepülésén - Bodrogkeresztúron, Boldogkővátalján és Hejőcén - a résztvevők meghallgatták az adott kistelepülés vezetőit közművelődési törekvéseiktől, továbbá konzultációt folytattak adott aktuális szakmai kérdésekről.

A tanácskozáson három szekcióban folyt vita szakmai kérdésekről. Ezeket a szekcióvezetők a következőkben foglalták össze:

KEREKES LÁSZLÓ

az MKM közművelődési főosztályának helyettes vezetője

A TÖBBCÉLŰ INTÉZMÉNYEK MŰKÖDÉSI TAPASZTALATAI

Már az előző napon rendezett plenáris ülésen - melynek témája a kistelepülések és a közművelődési törvény volt - alkalman kínálkozott arra, hogy jelezzem: az új közművelődési törvény a kistelepülések közművelődési feltételeink jelentős mértékű kedvező változását eredményezheti. Amellett, hogy egyértelműen megfogalmazza a helyi önkormányzatok feladatait, kötelezettségeit, a feladatok végrehajtásának feltételeit - szabályozza a feladat végrehajtásához biztosított központi finanszírozás kérdéseit is. A törvénytervezet a normatív finanszírozás erősítésével a vidéki Magyarországot és elsősorban a kistelepülések önkormányzatait kívánja kedvezőbb helyzetbe hozni a feladatellátás érdekében. A normatív központi költségvetési hozzájárulás számítási alapja az országos ráfordítás,

mely a főváros és a városok esetében jóval magasabb lakosonkénti átlagot jelent, mint a kistelepüléseken, így az átlagolás a kistelepüléseket részesítené kedvezményben. Így mintegy 2940 településen ugrásszerű forrásnövekedést lehet elérni.

Ugyancsak szóba került az, hogy a többfunkciójú intézmények létrehozása és működtetése elsősorban és hangsúlyozottan a kistelepüléseket érinti. A szaktörvény rendelkezik a feladatellátás intézményi feltételeiről is, és szabályozza a többfunkciós intézmények működtetésével kapcsolatos kérdéseket is. Erre most azért van nagy szükség, mert a fenntartók - pénzügyi gondjaik miatt - szorgalmazzák az intézményi összevonásokat. A tapasztalatok azt mutatják, hogy az intézményi összevonások sok esetben nem a feladatellátás jobb, racionálisabb szervezeti feltételeit eredményezik.

Rátérve a szekcióülésre, fontosnak érzem hangsúlyozni, hogy a szekciótémák közül a többfunkciójú intézmények működési tapasztalatainak elemzését tartom a legidőszertűbbnek és a tanácskozás szempontjából az egyik legfontosabbnak. Elsősorban azért, mert a kistelepüléseken a helyi oktatási-kulturális-sport-helyi kommunikáció stb. feladatellátás integrált szervezetben történő megvalósítása a legcélszerűbb megoldás. Természetesen akkor, ha megfelelő programot megvalósító szervezet jön létre. Ahol az egyes szakfeladatok ellátása nem egymás rovására, hanem erősítésre történik. Ahol a szervezeti integráció a tevékenységek integrációját is jelenti.

A vitaindítóban beszéltem arról, hogy készülve a tanácskozásra, a megyéből - a megyei művelődési központban dolgozó kollégáktól - kértem segítséget, adatokat, véleményeket, tapasztalatokat (Nógrád, Heves, Jász-Nagykun-Szolnok, Békés, Bács-Kiskun, Fejér.) A hat megye közel 2,5 millió lakosával, településkezleti jellemzőivel megfelelően reprezentatív mintavétel.

Az általam ismertetett helyzetkép és tendenciák alkalmasak voltak arra, hogy a résztvevők körében élénk eszmecsere induljon meg és tapasztalataikkal, véleményeikkel megerősítsék a hat megye konkrét helyzetértékelésének lényeges elemeit. Természetesen, mint az ilyen szakmai fórumokon történni szokott, a napirend kapcsán mindenki szükségesnek érezte, hogy a témától függetlenül a szakmai, egzisztenciális létezésről és a helyi intézményi specifikumokról adjon tájékoztatást. Ez sem volt haszontalan, de időnként szükséges volt visszaterelni a vitát az eredeti mederbe.

A szekcióülés résztvevői a napirendre vonatkozóan az alábbi kérdéskörökben fogalmazták meg véleményüket:

- az intézményhálózat jelentősen gyorsuló ütemű és általában nem kedvező tendenciájú átalakulási folyamatban van;

- az átalakulásokat a fenntartók kezdeményezik és többnyire nem abból a célból, hogy egy racionálisabb szervezettel szakmai, ellátási fejlesztést érjünk el, hanem elsődleges cél, hogy létszámcsökkentéssel vagy vezetői pótlékok megtakarításával a személyi kiadásait csökkentésük;

- a kényszerátalakulások minden esetben intézményi összevonásokat jelentenek. Ezek során az egy szervezetbe integrált szakmai egységek önálló tevékenysége a legtöbb esetben sérül, mely végső soron a lakossági ellátás mennyiségi és minőségi károsodását vonja maga után;

- elégtelen az országos, regionális, megyei és kistérségi szakmai kapcsolatrendszer. A települések és intézmények magukra maradtak, sok esetben elszigetelődnek;

- a terület - hatályos törvény és kísérő jogszabályok hiányában - jogi szabályozottsága elégtelen;

- az összevont, többfunkciós intézmények működési tapasztalataikról;

talatai ellentmondásosak. A kistelepüléseken kialakult intézményi modellek (általános művelődési központ, klubkönyvtár) szakmódszertani gondozása nem kielégítő. Az általános művelődési központok működési tapasztalatai (közművelődési funkciójuk tekintetében) kedvezőtlenek, mint a hivatalos megítélés. Az összevont intézmények működésére vonatkozó statisztikai rend tartalmában elavult, hiányos, alig használható;

- az ágazati irányításért felelős szaktárca és a Belügyminisztérium, illetve az önkormányzati szövetségek összehangolt szerepvállalása a szakterület érdekképviseletében nem kielégítő.

A szekció ajánlása a tanácskozásnak:

Fogalmazzon meg egy állásfoglalást a művelődési és közoktatási miniszternek, melynek részét képezze a következő:

1./ a várt közművelődési szaktörvény megjelenését követően a végrehajtást segítő követt jogszabályokban és ajánlásokban, irányelvekben jusson érvényre ez a települések közművelődéséért felelős testületeket, intézményi felmentőket orientáló, segítő ágazati, szaknapolitikai-szándék, hogy a kistelepülések meglévő, intézményi keretekben megvalósuló, a helyi közművelődést szolgáló értékes tevékenységei ne sérüljenek a jövőben. A közművelődési alapellátás fejlesztését szolgálják az intézményi átalakítások.

2./ Kérjük a miniszter urat, hogy tegyen lépéseket annak érdekében, hogy az országos és megyei közművelődési szakmai tanácsadást és szolgáltatást ellátó intézmények és szervezetek összehangoltan és közösen végrehajtott program során vizsgálják meg a többfunkciós - integrált - intézmények helyzetét és működési gyakorlatát. Szakmai fejlesztő munkájukban kapjon kiemelt szerepet az elkövetkező időszakban a kistelepülések speciális közművelődési feladatellátása, és ezzel összefüggésben az intézmények szervezeti és személyi feltételeinek vizsgálata, elemzése, az ezekre vonatkozó szakmai tanácsadás és a szolgáltatások.

SAJÓATIILA

az Egressy Béni Művelődési Központ és Könyvtár igazgatója

ÖNKORMÁNYZATOK-KÖZMŰVELŐDÉS, INTÉZMÉNYEK-CIVIL SZFÉRA

10 bevezető kérdés a szekcióhoz:

1. A közművelődés sokszínűségéből adódóan a működés szervezeti formái (önkormányzati fenntartású, ÁMK, alapítvány) is változatosak. Az is lehet, hogy ahány ház, annyi szokás. Az egymástól eltérő formák is lehetnek eredményesek. Lehetnek jó példák, de ugyanúgy rosszak is. Létezhet-e egységes szervezeti működési modell?

2. A kistelepülések közművelődésében minden a helyi adottságokon múlik. Bizonyos „szabályozók” jelenthetnének garanciákat? Milyen legyenek ezek a „szabályozók”?

3. Mennyire reálisak a regionális együttműködés formái? (Társulások, több település közös intézmény fenntartása, szövetségek...)

4. Milyen pénzforrásokat kutathatunk fel - vannak-e egyáltalán ilyenek, s ha igen, mennyire stabilak, hosszútávúak?

5. Ha nem vitatjuk az önkormányzatok intézményfenntartó vagy nem fenntartó jogát, az önkormányzatok sem vitathatják a polgárok közművelődéshez való jogát. Tehát valamilyen keret kell minden településen. Milyen legyen, milyen lehet ez a kerete a közművelődésnek a kistelepüléseken?

6. Ha az önkormányzatok közművelődési szolgáltatási kötelezettségéről beszélünk és nem intézményfenntartásról, ez hogyan valósítható meg a kistelepüléseken?

7. A közművelődés egy sokszínű, sokoldalú tevékenységrendszer. Minden formáját személyek töltik fel tartalommal. Ezért döntő fontosságú a személyi tényező. Hogyan állunk szakemberekkel?

8. Van-e reális esély a művelődési házak, mint épületek meg-

mentésére? Méltóak-e az épületek kulturális programok lebonyolítására?

9. Hogyan erősíthetjük pozíciónkat a településeken? (együttműködés az önkormányzattal, az iskolával - ha van -, közéletiség, nyitottság...)

10. A polgárosodás folyamatában elvitathatatlanul óriási jelentősége van (lanc) az erős civil szférának. Erősök-e az egyesületek a kistelepüléseken, van-e mögöttük tényleges és jelentős bázis? Képesek-e a közművelődésben jelentős szerepet vállalni? Tud-e együttműködni a közművelődés intézményes kerete és a civil szféra?

E gondolatok jegyében láttunk neki a szekcióülésnek, és a Debrecen-Kismacsról jött kollégánál véleményével azonosulva zártuk: „...nagyon jó, hogy így kibeszéltük magunkat, de azon már túl vagyunk, hogy ez elég is legyen. Nagyon jó, hogy összegyeztük, rendszereztük gondolatainkat, és még jobb, hogy üzenünk, s üzenetet fogalmazzunk meg sok mindenkinek...”, és ehhez csak azt fűzöm, hogy reméljük, üzenetünk meghallgatásra is talál ott, ahol kell.”

A 10+1 összegző gondolat és üzenet a végektől és a végekre a kultúra fenntartóinak és a kultúráért tenniakaróknak

1. Kategorikusan kinyilvánítjuk, hogy a települések polgárai igénylik a közművelődési, kulturális szolgáltatásokat. Ezért joggal várható el, hogy az ehhez szükséges kereteket biztosítsák a fenntartók, az önkormányzatok.

2. A szervezeti kereteket nem szabad, nem lehet modellezni. A települések specialitásai határozzák meg a közművelődés szervezeti kereteit. A szervezeti keretek létrehozásánál ne adminisztratív szempontok döntsenek, hanem a tartalomhoz kell igazítani a keretek létrehozását.

A meglévő közművelődési intézményeket ne labdaként dobálják a települések intézményi struktúrájának kialakításakor, hanem találják meg a tiszta profilú létezés legjobb formáit.

3. Nagyrabecsülve az önkormányzatok intézményfenntartó szándékát, tisztelettel kéretik, hogy a közvetlen fenntartási költségeken és héten túl, a szakmai munkára is tervezzenek lehetőleg önálló költségvetést, hogy az intézményt tartalommal lehessen megtölteni.

4. Felhívjuk a figyelmet arra a veszélyre, hogy a közművelődés épületei nagyon sok esetben nem méltóak a kulturális munka végzésére. Öröndetes, hogy az újonnan épült faluházakra, közösségi házakra ez nem jellemző, de kéretik figyelembe venni, hogy a régi épületek is értékek, amelyeket meg kell menteni, illetve a kor kihívásainak megfelelően fejleszteni, hogy vonzóak legyenek a lakosság számára. A közművelődési intézmények részt kívánnak venni a közvetlen és tágabb környezet szépítésében.

5. Fontosnak tartjuk, hogy az intézmények több lábon álljanak. Fontos ez az anyagi biztonság miatt is. A fenntartók támogatásán kívül ajánljuk alapítványok létrehozását, az 1%-os adófelajánlás lehetőségének kihasználását, a saját bevételek növelését (bérleti díjak), illetve a pályázati lehetőségek jobb kihasználását. A kistelepülések fiataljainak művészeti tehetséggondozásában ajánljuk a művészeti oktatásba való bekapcsolódást ott, ahol ehhez adott a személyi és tárgyi feltétel.

6. Kinyilvánítjuk együttműködési szándékunkat a civil szférával. Ajánljuk a kistelepülések közművelődési szakembereinek és a civil szférának, hogy találjanak egymásra, hisz kölcsönösen erősíthetik egymás pozícióit. A civil szférának nem csak a teret, hanem a szakmai tudást illetve segítségnyújtást is felajánljuk.

7. Fontosnak tartjuk, hogy a közművelődési intézmény és a közművelődést végzők aktívan legyenek jelen a települések közéletében, működjenek együtt az intézményekkel (óvoda, iskola, sportkör), tegyék fontossá, kihagyhatatlanná magukat. Ez is a pozíciókat erősíti. Ehhez nagyon fontos a nyitottság.

8. A kistelepülések közművelődési dolgozói sok esetben szak-

mamódszertani és információs területen magukra hagyatottnak érzik magukat.

9. Fontosnak tartjuk a képzések megszervezését. Elsősorban a megbízásból, mellékfoglalkozásként, tiszteletdíjasként dolgozókra gondolunk, akik nem kifejezetten népművelők, illetve nem ilyen végzettséggel rendelkeznek. Ezeket a képzéseket, továbbképzéseket vállalják fel a megyék.

10. A közművelődési intézmények (és ez nemcsak a kistelepülések felé üzenet) a nemzeti kultúra ápolásának bázisai legyenek. Különösen fontos ez ma, amikor nem mindegy, hogy az egységes Európába ataszolunk, vagy nemzeti kultúránk megtartásával büszkén masírozunk.

+1. A kistelepülések művelődési intézményei, illetve keretei a közművelődés végvárai. Ezért csak elismerés jár, illetve köszönet illeti az ott dolgozókat, különös tekintettel az egyszemélyes házak esetében.

HAZAG MIHÁLY

a B-A-Z Megyei Önkormányzat hivatalának közművelődési főtanácsosa

„A MEGYEI KÖZMŰVELŐDÉSI SZAKTANÁCSADÁS ÉS SZOLGÁLTATÁS” FELADATAI

A szekció résztvevői kinyilvánították, hogy a megyei közművelődési szaktanácsadás és szolgáltatás ellátásáról 1994. után, a módosított önkormányzati törvény megjelenését követően semmifajta jogi és szakmai szabályozás, állásfoglalás nem jelent meg. Ennek is tulajdonítható az a tény, hogy a megyében e kötelező feladatellátás mind formailag, mind tartalmilag rendkívül sokszínű.

A kollégák egyértelműen üdvözlik a kulturális alapellátásról szóló törvénytervezetet, azt, hogy megjelöli a megyei közművelődési feladatellátás főbb területeit. Kinyilvánították, hogy e témakörben a törvény hatályba lépése után szükség van miniszteri rendelet kibocsátására. A megyei közművelődési szolgáltatásban és a kistelepüléseken dolgozó munkatársak, a szekcióban résztvevő kistelepüléseken élő szakalkalmazottak az alábbi csomópontokat jelölik meg a megyei közművelődési szolgáltatás feladatainak, elsősorban a kistelepülések érdekében:

- a) szaktanácsadás: melynek feladata a közművelődési módszerek, innovációs és fejlesztő tevékenységek megismertetése, a közművelődési igazgatás segítése,
- b) közművelődési tájékoztatás: melynek feladata szakmai információk és dokumentumok gyűjtése, őrzése, feldolgozása, használatba adása, továbbá a regionális statisztikai adatok feldolgozása, műkedvelő szervezetek és ezek alkotásainak, tevékenységének nyilvántartása, tájékoztatás nyújtása,
- c) a közművelődési szakalkalmazottak, a művészeti csoportok, a közművelődési civil szerveződések vezetőinek és tagjainak szervezett ön- és továbbképzések szervezése, annak segítése,
- d) a műkedvelő művészeti mozgalom, a társas együttléti formáinak regionális figyelemmel kísérése, segítése, megyei műhelyek (bázishelyek) kialakítása,
- e) az iskolán kívüli tehetséggondozás, részvétel a területi, regionális, országos és nemzetközi kulturális közművelődési rendezvé-

nyek előkészítésében és lebonyolításában.

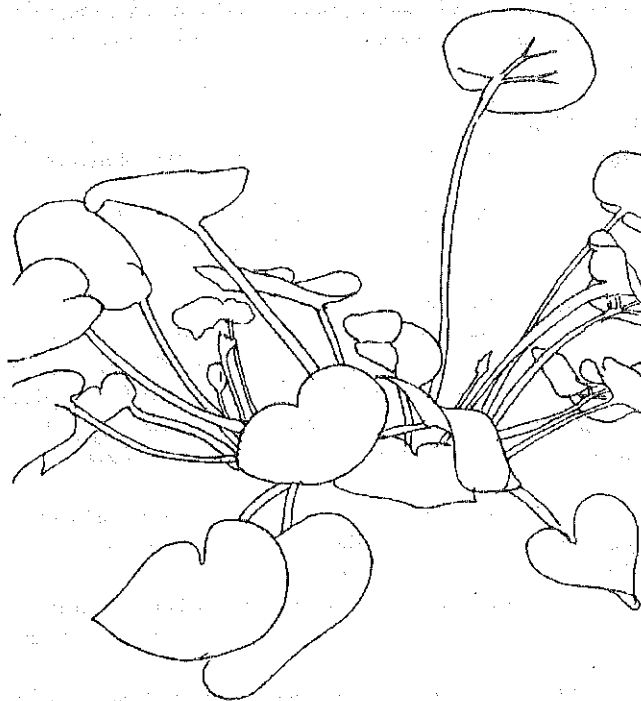
A szekció fontosnak tartja, hogy elsősorban a soktelepüléscs megyékben kistérségi együttműködés alakuljon ki elsősorban a városközpontok szolgáltatási lehetőségeire építve. Ebben a feladatsorban nagy szerepe van a társadalmi elvárásoknak megfelelő és újjászervezett Magyar Művelődési Intézet közreműködésének, koordinációjának.

A kistelepüléseken dolgozó népművelők, kultúráközvetítők kinyilvánították, hogy szükség van a megyei közművelődési szakmai tanácsadásra és szolgáltatásra, s ebben a társadalmi igény ellátásában számítnak a megyei önkormányzat és a megyei közművelődési intézmények cselekvő támogatására.

Ennek konkretizálására a kulturális alapellátásról szóló törvény hatályba lépése után célszerű lenne a Megyei Önkormányzatok Országos Szövetsége, a Művelődési és Köznevelési Minisztérium Közművelődési Főosztálya, a megyei önkormányzatok illetékes vezetői és szakreferensei, a megyei közművelődési intézmények, a Magyar Művelődési Intézet vezetői részvételével egyeztető, koordináló megbeszélést tartani.

A szekció reményét fejezte ki, hogy a törvény hatályba lépésével, az ebből adódó miniszteri rendeletek megalkotásával mind szakmailag, mind pénzügyileg, de szervezettel is új lehetőségek adódnak a megyei közművelődési szaktanácsadás és szolgáltatás, a kistérségi közművelődési együttműködés területén, elsősorban a kistelepülések érdekében.

Az encsi tanácskozás hasznában hívva 1999-ben hasonló rendezvény kívánja majd segíteni a kistelepüléseken dolgozó közművelődési szakemberek munkáját.

FELHÍVÁS

UTAZÁS '98 21. Nemzetközi idegenforgalmi kiállítás, március 25-29-ig a Budapesti Vásárközpontban, ahol önálló pavilonban mutatkozik be Magyarország belföldi turisztikai kínálata. Ön sem hiányozhat az idegenforgalmi szakma legnagyobb hazai rendezvényéről, amelyet közel 100.000 utazni vágyó keres fel évente. Várjuk művelődési házak jelentkezését belföldi programajánlataikkal. A Magyar Turizmus Rt jelentős támogatást nyújt a „D” pavilon kiállítói számára. A 6 nm-es egységstand ára: 60.000 Ft + Áfa. Jelentkezési határidő: 1997. október 31. Az elmúlt évben a rendezvény nettó 9.300 nm területén 680 kiállító mutatta be ajánlatait, melyből 130 külföldről, 36 különböző országból érkezett. Kérje részletes tájékoztatónkat a jelentkezési feltételekről: Hungexpo Rt. UTAZÁS project. 11-1441 Budapest Pf 44. Telefon: 263-6105. Telefax: 263-6104 Kristóf Lászlóné project igazgató, Bencze Katalin project manager.